

Kader Abdolah

SPIJKERSCHRIFT

NOTITIES VAN AGA AKBAR

DE GEUS

Aantekeningen: p. 375-377
Verantwoording citaten: p. 379

Zeventiende druk, 2011

© Kader Abdolah, 2000
Omslagontwerp Riesenkind
Omslagillustratie Eyevine/Hollandse Hoogte
ISBN 978 90 445 1873 3
NUR 301

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van De Geus bv, Postbus 1878, 4801 BW Breda, Nederland.
Telefoon: 076 522 8151. Internet: www.degeus.nl

En zo ging het tot ze, de mannen uit Kahaf, uiteindelijk hun toevlucht in de spelonk zochten. Ze zeiden: 'Verleen ons uw genade.'*

In die grot bedekten Wij hun oren en hun ogen voor jaren.

En als de zon opging, zouden de mannen haar zien opkomen rechts van de grot.

En wanneer de zon onderging, zagen de mannen dat zij zich naar links afwendde.

Daartussen in de holte bevonden zij zich.

Zij dachten dat ze wakker waren, terwijl ze sliepen.

En Wij hen naar links en rechts deden wenden (...)

Sommigen zouden zeggen: 'Het waren er drie en de vierde was degene die over hen waakte.'

Anderen zouden zeggen: 'Het waren er vijf en de zesde was degene die over hen waakte', gissende in het wilde weg.

En er waren er die zouden zeggen: 'Het waren er zeven.' Niemand kende hen.

Wij deden hen ontwaken, zodat zij elkander konden ondervragen.

Een van hen sprak: 'Wij zijn hier één dag of een gedeelte van een dag gebleven.'

Weer anderen zeiden: 'Uw God weet het best hoelang wij hier ge-

bleven zijn. [Het is beter] een van ons met deze zilveren munt naar de stad te zenden.'

Wij moeten behoedzaam zijn, als zij erachter komen wie we zijn, zullen ze ons stenigen.

Na het gesprek verliet Jemiliga de grot met de zilveren munt in zijn handpalm.

Toen hij in de stad aankwam, merkte hij op dat alles veranderd was en dat hij de taal niet begreep.

Ze hadden driehonderd jaar in die grot geslapen en ze wisten het niet. Daarna voegden ze er nog negen jaar aan toe.

Dit was Gods woord, Gods verhaal. En *Spelonk* was een verhaal uit het heilige boek in het huis van Aga Akbar.

Wij zijn begonnen met Zijn woord, voordat we de geheime notities van Aga Akbar proberen te ontcijferen.

We zijn met z'n tweeën. Ismaïel en ik. Ik ben de alwetende verteller. Ismaïel is de zoon van Aga Akbar die doofstom was.

Hoewel ik alwetend ben, kan ik Aga Akbars notities helaas niet lezen.

Ik vertel alleen het gedeelte van het verhaal totdat Ismaïel geboren wordt. De rest laat ik hem zelf vertellen. Maar aan het einde kom ik terug, want Ismaïel kan het laatste deel van zijn vaders notities niet ontcijferen.

Grot

Vanuit Amsterdam doe je er wel vijf uur over voordat je met een vliegtuig in Teheran bent. Daarna moet je nog vier en een half uur treinen tot je de magische bergen van de stad Senedjan, als een eeuwenoud geheim, ziet opdoemen.

Senedjan zelf is geen mooie stad en heeft nauwelijks geschiedenis.

In de herfst waait er een gure wind en de besneeuwde bergtoppen vormen er het eeuwige decor.

De stad heeft geen specialiteiten, geen bijzondere producten. En de oude rivier Shirpala ligt droog, zodat de kinderen heerlijk in de bedding kunnen spelen. De moeders houden de hele dag in de gaten of hun kinderen niet door vreemdelingen naar een van de kuilen op de bodem worden gelokt.

De enige inmiddels al lang geleden overleden dichter van betekenis heeft ooit iets over zijn Senedjan geschreven. Het gaat over de wind die het zand meevoert en over de hoofden van de bewoners strooit:

O á wind, o á wind, ach het zand in mijn ogen.

O mijn hart, o mijn hart, tot de helft gevuld met zand.

Ach, daar zit een korrel zand op haar lip.

Zand in mijn ogen, en God, daar, daar haar rode lippen (...)

En zo gaat het gedicht voort.

Als ergens in een van de panden van de oude bazaar een poëzieavond werd gehouden, waren er alleen maar oude mannen bijeen die over de bergen rijmde en met name over een oeroud spijkerreliëf uit de tijd van de Sassaniden.

Ooit werd er in Senedjan een film over Mekka gedraaid, waarin Anthony Quinn speelde. Dat was nog eens een gebeurtenis. Duizenden boeren en boerinnen die geen idee hadden van wat een bioscoop was, kwamen op ezels door de bergen naar de stad om *Mekka* te bewonderen.

Honderden ezels stonden op het marktplein. De gemeente wist zich er geen raad mee. Drie maanden lang stonden de deuren van de bioscoop dag en nacht open, terwijl de ezels hooi aten uit de ruiven van de gemeentelijke wallen.

Hoewel die stad niet in de vaderlandse geschiedenis meetelde, waren de dorpjes in de bergen juist belangrijk, want die kleine dorpen hadden altijd namen voortgebracht van mannen die de geschiedenis waren ingegaan. Zo ook een geweldige dichter, Ghaemmaghame Farahani, wiens gedichten iedereen uit het hoofd kent:

Godaja rast goejand fetne az tost,

wali az tars natwanam tjagiedan.

Labo dandane torkane Gota ra

be in goebie na bajad afariedan (...)

*God, ik durf het niet hardop te zeggen,
maar het is waar dat u zelf de veroorzaker van problemen bent,
anders had u de mond en tanden van Gota's vrouwen* maar
niet zo mooi moeten scheppen.*

In die dorpen worden meisjes geboren die de mooiste Perzische tapijtjes kunnen knopen. Tapijtjes waarmee je kunt vliegen. Echt vliegen. De bekende vliegende tapijten komen daar vandaan.

Ook Aga Akbar is niet in Senedjan, maar in een van die dorpen geboren. In Djerja. Een dorp dat in de lente met amandelbloesems is bedekt en in de herfst met de amandelen zelf.

Aga Akbar was bij zijn geboorte doofstom. De familie en met name zijn moeder sprak met hem in een simpele gebarentaal. Een taal die hooguit honderd tekens had. Een taal die eigenlijk alleen in huis werkte, tussen de familieleden, en die ook een beetje begrepen werd door de burens. Maar de kracht van die taal werd vooral zichtbaar tussen moeder en Aga, en later tussen Aga en Ismael.

Aga Akbar wist niets over de grote wereld, wel over simpele dingen. Hij wist dat de zon scheen en hem warm maakte, maar hij wist bijvoorbeeld niet dat de zon een grote bal van vuur was. En hij wist niet dat er zonder zon geen leven mogelijk was. Ook had hij er niet het flauwste idee van dat de zon ooit zou doven als een olielamp waarvan de olie op was.

Hij begreep niet waarom de maan nu eens jong was en dan weer geleidelijk oud werd. Hij wist niets van de zwaar-

tekracht, had nog nooit van Archimedes gehoord. Hij kon niet beseffen dat de Perzische taal 32 letters had: *alef, be, pe, te, se, jim, tje, hé, gé, dal, zal, re, ze, zjé, sin, shin, sad, zad, teen, zeen, een, geeen, fe, ghaf, kaf, gaf, lam, mim, noen, waw, ha, jé*. De *pe* van *parastoe**, *gé* van *gorma**, *te* van *talebi** en *eeen* van *eeshg**.

Zijn wereld was de wereld van zijn verleden, van wat voorbij was, van wat hij had geleerd en van zijn herinneringen.

De weken, maanden en jaren kende hij niet. Bijvoorbeeld, wanneer zag hij voor het eerst dat vreemde ding in de lucht? Tijd had voor hem geen betekenis.

Het dorp van Aga Akbar lag afgelegen. Er gebeurde niet veel. Er was geen spoor van de moderne wereld te vinden. Geen fiets. Geen naaimachine.

Aga Akbar was klein en stond op een bergweijtje met de schapen van zijn broer die herder was. Opeens sprong de hond op een rots en tuurde omhoog.

Het was voor het eerst dat er een vliegtuig boven het dorp vloog. Misschien was dit zelfs het allereerste vliegtuig in het Perzische luchtruim.

Later verscheen zo'n ding wel vaker boven het dorp. De kinderen haastten zich dan naar de daken en zongen in koor:

*Hé, hé vreemde ijzeren vogel,
kom eens zitten, eventjes uitrusten,
daar in de oude amandelboom op ons dorpsplein.*

'Wat zingen ze?' vroeg Aga Akbar als kind aan zijn moeder.

'Ze vragen die ijzeren vogel om in de boom te komen zitten.'

‘Dat kan niet.’

‘Ja, dat weten ze wel, maar ze fantaseren.’

‘Fantaseren? Wat is dat?’

‘Gewoon denken. Ze zien in hun hoofd dat die vogel in de boom komt zitten.’

Als zijn moeder het niet kon uitleggen, wist hij dat hij moest ophouden met vragen en hij het moest accepteren zoals het was.

Hij was een jaar of zes, zeven toen zijn moeder een keer stiekem van achter een boom naar een ruiter wees. Een edelman, die een geweer op zijn rug droeg.

‘Dat is je vader.’

‘Hij?’

‘Ja. Hij is jouw vader.’

‘Maar waarom komt hij dan niet thuis?’

Zij zette in gebarentaal een kroon op haar eigen hoofd, stak haar borst naar voren en zei: ‘Hij is een vorst, een man van adel. Een geleerde. Hij heeft veel boeken en een pen. Hij schrijft.’

Aga’s moeder Hadjar werkte als dienstmeisje in het kasteel van de vorst, waar hij met zijn vrouw en zijn elf kinderen woonde. Maar omdat hij zag dat zij anders was, nam hij haar mee naar zijn kasteeltje ergens op de Lalezarberg*, waar hij zijn boeken bewaarde en zijn studeerkamer had.

Zij was degene die zijn werkkamer opruimde, de boeken afstofte, inkt in de inktpot deed en de ganzenveren schoonhield. Zij maakte het middageten voor hem klaar en zorgde

dat er genoeg tabak in voorraad was. Zij waste zijn jas en zijn pak en poetste zijn schoenen. Als hij weg moest, reikte zij zijn hoed aan en hield het paard bij de leidsels vast totdat hij in het zadel zat.

‘Hadjar!’ riep hij op een dag toen hij in zijn werkkamer aan tafel zat te schrijven.

‘Hoogheid?’

‘Breng me een kop thee, en ik wil je spreken.’

Ze bracht hem een glas thee op een zilveren dienblad. (Dit dienblad staat nog altijd op de schoorsteenmantel van Aga Akbars vrouw.)

‘Ga zitten Hadjar!’ zei hij.

Ze ging niet zitten, maar bleef staan.

‘Toe, pak een stoel. Je mag gaan zitten.’

Ze ging op het puntje van de stoel zitten.

‘Hadjar, ik heb een vraag. Is er een man in je leven?’

Ze zweeg.

‘Geef antwoord. Ik vroeg of er een man in je leven was?’

‘Nee, hoogheid.’

‘Ik wil je als mijn *sige*-vrouw hebben. Wil jij dat ook?’

Het was een onverwachte vraag.

‘Dat bepaal ik niet, hoogheid’, zei ze. ‘Dat moet u aan mijn vader vragen.’

‘Ja, ja, ik vraag het straks wel aan je vader. Maar ik wil weten of jij het ook wilt.’

Ze dacht even na met haar hoofd op haar borst. Toen zei ze duidelijk: ‘Ja, dat wil ik, hoogheid.’